

İLKOKULLAR VE ORTAOKULLAR İÇİN DEĞİŞİM TİPOLOJİLERİ

(SOSYOEKONOMİK ÇEVRE BAĞLAMINDA OKUL GELİŞTİRME)

Yazarlar

Esen ALTUNAY
Gül ŞAHİN

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

*217K375 Numaralı "Değişimi Yönetmenin Bir Aracı Olarak Okul Geliştirmenin İncelenmesi" Başlıklı Tübitak 3001 Ar-Ge Programı (Kod: 217K375) Kapsamında Hazırlanmıştır.

ISBN

978-625-7795-39-5

Kitap Adı

İlkokullar ve Ortaokullar İçin Değişim Tipolojileri
(Sosyoekonomik Çevre Bağlamında Okul Geliştirme)

Yazarlar

Esen ALTUNAY

Gül ŞAHİN

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaacılık

Bisac Code

EDU001020

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Eğitim birçok bilim insanı tarafından geleceği şekillendirme işi olarak görülmektedir. Okullarda verilen eğitim bireylerin geleceğini, bireyler ise toplumun geleceğini şekillendirmektedir. Bu nedenle toplumsal yaşam için kaliteli eğitim sistemleri oluşturulması ciddi bir ihtiyaçtır. Öte yandan dünya sürekli bir değişim döngüsü içerisinde. Okullar da bu değişime ayak uydurmak zorunda olan ve dinamik kamu hizmeti veren kurumlar olmak durumundadır. Özellikle bilgi çağında teknolojinin ve sosyal hayatın hızlı değişimi, okulların değişimini hem hızlandırmış hem de kaçınılmaz hale getirmiştir. Okullar bir taraftan değişimi yönetmeye çalışırken bir taraftan toplumun ihtiyacını karşılamaya devam etmekte ve nitelikli bir eğitim sunmaya çalışmaktadırlar. Eğitimin kalitesinin yükseltilmesi okulların standartlarını daha çok yükseltmesi ve başarılı bir değişim süreci gerçekleştirmesi ile mümkündür. Nitelikli bir eğitim almak her çocuğun hakkıdır. Nitelikli bir eğitim sunmak da her kurumun ve eğitimcinin görevidir. Okul geliştirme süreci bu denklemin sağlanması için gerekli çabaları içermektedir. Bu süreç, çağdaş bir bakış açısıyla yönetilmesi gereken ve sonu olmayan bir süreçtir. Bu çerçevede okul geliştirme çalışmalarının niteliği ve bu çalışmaların etkili ve verimli yapılabilmesi önemlidir. Okulların kalitesini ve öğrencilerin başarısını yükseltmek isteyenler için etkili örnek stratejiler,

şablonlar ve öneriler önem taşımaktadır. Buradan hareketle hazırlanan bu “İlkokullar ve Ortaokullar için Değişim Tipolojileri” rehberinin içerdiği strateji ve önerilerin okulların gelişimine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Değişim Tipolojileri Rehberi, 217K375 numaralı "Değişimi Yönetmenin Bir Aracı Olarak Okul Geliştirmenin İncelenmesi" adlı TÜBİTAK Ar-Ge projesinin verileri doğrultusunda hazırlanmıştır. Projenin amacı İzmir ili evreninden seçilmiş okullarda görevli olan yönetici ve öğretmenlere göre okulların başarısını düşüren nedenleri bulmak, bu alanlara yönelik planlı değişim ve gelişim uygulamaları için araştırmacılar tarafından kullanılan bir "müdahale programının (eğitim ve danışmanlık programının) etkililiğini" test etmektir. Bu proje ile değişim yönetimi ve okul geliştirme ilkelerini birleştiren bir okul geliştirme modeli geliştirilmiştir. Bu doğrultuda bu rehber "okulların sosyoekonomik koşullarını" dikkate alarak okul yönetimlerinin değişim yönetimi konusunda bir örgütlenme kurmasını sağlayacak önemli bulgular ve çözüm önerilerini içermektedir.

Bu rehberin ve projenin gerçekleşmesinde destek veren TÜBİTAK yetkililerine ve araştırmamızın temelini teşkil eden veri toplama sürecine zaman ayırarak ve Müdahale Programı süresince uygulamaları yürüterek katkıda bulunan ilgili okullarımızın değerli üyelerine teşekkürü bir borç biliriz.

Doç. Dr. Esen ALTUNAY
Uzman Gül ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

Önsöz	iii
-------------	-----

Bölüm 1

GİRİŞ.....	1
1.1. Değişim Yönetimi	2
1.2. Okul Geliştirme	4
1.3. Değişim Yönetimi İlkelerine Dayalı Okul Geliştirme	6
1.4. Değişim Yönetiminin Bir Aracı Olarak Okul Geliştirme Modeli	7

Bölüm 2

SOSYOEKONOMİK ÇEVRE DÜZEYLERİNE GÖRE OKULLARIN DEĞİŞİM TİPOLOJİLERİ	9
2.1. Düşük Sosyoekonomik Çevre Düzeyli (SED) İlkokulların Değişim Tipolojileri	14
2.1.1. Düşük SED’li İlkokulların Geliştirilmesi Gereken Öncelik Alanları	15

2.1.2. Düşük SED’li İlkokulların Gelişim Kapasitesi	16
2.1.3. Düşük SED’li İlkokullarda Değişim Yönetimi Sürecinin Uygulanması	18
2.2. Düşük Sosyoekonomik Çevre Düzeyli Ortaokulların Değişim Tipolojileri.....	22
2.2.1. Düşük SED’li Ortaokulların Geliştirilmesi Gereken Öncelik Alanları.....	22
2.2.2. Düşük SED’li Ortaokulların Gelişim Kapasitesi	23
2.2.3. Düşük SED’li Ortaokullarda Değişim Yönetimi Sürecinin Uygulanması	25
2.3. Orta Sosyoekonomik Çevre Düzeyli İlkokulların Değişim Tipolojileri	29
2.3.1. Orta SED’li İlkokulların Geliştirilmesi Gereken Öncelik Alanları.....	30
2.3.2. Orta SED’li İlkokulların Gelişim Kapasitesi	31
2.3.3. Orta SED’li İlkokullarda Değişim Yönetimi Sürecinin Uygulanması	33
2.4. Orta Sosyoekonomik Çevre Düzeyli Ortaokulların Değişim Tipolojileri	37
2.4.1. Orta SED’li Ortaokulların Geliştirilmesi Gereken Öncelik Alanları.....	37
2.4.2. Orta SED’li Ortaokulların Gelişim Kapasitesi	39

2.4.3. Orta SED’li Ortaokullarda Değişim Yönetimi Sürecinin Uygulanması	40
2.5. Yüksek Sosyoekonomik Çevre Düzeyli İlkokulların Değişim Tipolojileri	44
2.5.1. Yüksek SED’li İlkokulların Geliştirilmesi Gereken Öncelik Alanları	44
2.5.2. Yüksek SED’li İlkokulların Gelişim Kapasitesi	47
2.5.3. Yüksek SED’li İlkokullarda Değişim Yönetimi Sürecinin Uygulanması	48
2.6. Yüksek Sosyoekonomik Çevre Düzeyli Ortaokulların Değişim Tipolojileri.....	52
2.6.1. Yüksek SED’li Ortaokulların geliştirilmesi gereken öncelik alanları.....	52
2.6.2. Yüksek SED’li Ortaokulların gelişim kapasitesi	54
2.6.3. Yüksek SED’li Ortaokullarda Değişim Yönetimi Sürecinin Uygulanması	55
SONUÇ.....	69
YÖNTEM	75
PROJE SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER	81
EKLER	93
KAYNAKLAR.....	109

KAYNAKLAR

- Alwin, D. & Thornton, A. 1984. "Family origins and schooling process:Early versus late influence of parental characteristics". *American Sociological Review*.49 (7), 784-802.
- Balcı, A. 2007. *Etkili Okul ve Okul Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Balcı, A. 2014. *Örgütsel Gelişme Kuram ve Uygulama. Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ballı, A. 2017. "Girişimcilik ve girişimci tipolojileri". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 4 (29), 143-166.
- Bergman, L. 2009. "The Application of a Person-Oriented Approach: Types and Clusters", in: *Developmental Science and the Holistic Approach*, L.R. Bergman & R.B. Cairns & L.G. Nilsson & L. Nystedt (eds.), Taylor&Francis E-Library, 137-54
- Beycioğlu, K. ve Aslan, M. 2010. "Okul gelişiminde temel dinamik olarak değişim ve yenileşme: okul yöneticileri ve öğretmenlerin rolleri", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, VII (I), 153-173.
- Chapman, C. Armstrong, P. Harris, A. Muijs, D.Reynolds, D. & Sammons, P (Eds). 2011 *School Effectiveness and Improvement Research, Policy and Practice: Challenging the Orthodoxy?* London, Routledge.
- Çiçek, S., Çiçek H.G. ve Şahin-İpek A. 2019. "Vergiye uyum sürecinde davranışsal yaklaşım: mükellef davranışları ve tipolojileri". *Sosyoekonomi*. 27(39), 223-244. ISSN: 1305-5577
- Dunham R. B. & Pierce, J.L. 1989. *Management. USA*, Glenview: Scott, Foresman and Company.
- Erdoğan, İ. 2012. *Eğitimde Değişim Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erdoğan, İ. 2015. *Eğitimde Değişim Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erkal, M. E. 1995. *Sosyoloji (Toplumbilimi)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Fullan, M. G. 1982. *The Meaning of Educational Change*. Newyork: Teachers College Press.

- Fullan, M. 2002. "The change leader". Educational Leadership, 59(8), 16-21.
- Hicks, G.H.& Gullet, C.R. 1981. Organizasyonlar, Teori ve Davranış. Çev. Besim Baykal.İstanbul: İTÜ İşletme Enstitüsü Yayınları.
- Karasar, N. 2007. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Katz, D. & Kahn, R.L. 1966. The Social Psychology of Organizations. New York: Wiley.
- Lim, S. (2019). Social Economics. Investopedia, <https://www.investopedia.com/terms/s/social-economics.asp> (20.12.2019).
- Lewin, K. 1947. "Frontiers in group dynamics: concept, method and reality in social science; social equilibria and social change". Human Relations, 1, 5-41.
- Lewin, K. 1951. Field theory in social science. New York: Harper and Row.
- Özabacı, N. ve Acat, M. B. 2005. "Sosyo ekonomik çevreye göre ilköğretim öğrencilerinin başarısızlık nedenleri". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1): 146-170.
- Özdemir, S. 2000. Eğitimde Örgütsel Yenileşme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Reynolds, D. 1995. "Linking School Effectiveness Knowledge and School Improvement Practice". In Dimmock, C. (1995). Ed. School-Based Management and School Effectiveness. London and New York: Routledge
- Sorensen, M.L.S. 1997. "Material culture and typology", Current Swedish Archaeology, 5, 179- 92
- Şahin, İ. 2013. "İlköğretim okul müdürlerinin okul geliştirme stratejileri ve uygulamalarına ilişkin görüşleri", Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13 (1), 229-250.
- Taylor, D. W. and Walley, E. E. 2003. Manchester Metropolitan University Business School Working paper Series.
- Tezcan, M. 1984. Sosyal ve Kültürel Değişme. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Uline, C.L., Miller, D., & Tschannen-Moran, M. 1998. "School effectiveness; The underlying dimensions". Educational Administration Quarterly, 34(4), 462-483.
- Woo, C. Y., Cooper, A. C. and Dunkelberg, W. C. 1991. "The Development and interpretation of entrepreneurial typologies". Journal of Business Venturing, 6(2), 93-114
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. 2013. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 9. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları